

פעילות - להתנתק ולהתחבר

פרק א' - ההכנות לשבת (סעיפים: כה- לד)

רציון

בשבת נכנסים לאווירה שונה של חיבור לה' וקדושה. כדי לעבור ממצב 'יום חול' למצב "שבת" יש להתכונן:

א. הכנת הגוף והבית ומאכלים (ד-ו)

ב. התנתקות מכל העסקים והעיסוקים הרגילים - להתנתק כדי להתחבר (ז-ח)

ג. הכנה רוחנית של לימוד הפרשה לקראת שבת (ז-ח)

בהצעת הלמידה נתמקד בסעיפים ב, ג המיועדים לכיתות ז-ח.

התובנה המרכזית

"כדי לגעת בקדושה ולהגיע לרמה אחרת בשבת, אנחנו חייבים בערב שבת: להתנתק ולהתחבר".

מושגים

מושגי בסיס: 'מנחה קטנה', 'שעה זמנית'

מושגי תוכן: 'לצורך (לכבוד) שבת' / 'שלא לצורך (לכבוד) שבת' / 'דרך קבע' / 'דרך עראי'

הכנה ואילורים

ציוד ואביזרים

- ספרי לימוד
- רצועת גומי להמחשת 'שעה זמנית'
- פתקי ממו: הנץ החמה ושקיעת החמה (ל'תצפית')
- שעון עצר (מומלץ)
- סיכות משרדיות לכתרים

דפים להדפסה

- דף הפעלה וסיכום - עותק לכל זוג
- ערכת 4 כתרים למשחק - עותק 1
- כרטיסי ניווט למשחק - עותק 1
- כרטיסי מאגר אירועים - עותק 1

להקרנה במליאה

- תרשים סיכום
- מאגר אירועים למשחק

1. פתיחה חווייתית - "אתגר חצי הדקה" (3 דקות)

התנסות: המורה מזמין שני תלמידים למשימות מהירות של 30 שניות: מחלקים את הלוח לחצי.

- תלמיד א' (משימת שבת): מקבל טוש - לכתוב ולעטר כרזה יפה- לכבוד שבת וכד'.
- תלמיד ב' (משימת חול - חידת היגיון - הפוך את זה IX למספר שש על ידי שתוסיף קו אחד. (התשובה SIX).

בצלצול שעון העצר (אחרי 30 שניות), המורה מכריז "סטופ!" ומבקש משני התלמידים לעזוב הכל מיד, לעצום עיניים ולנסות להתרכז במשך 15 שניות במחשבה אחת קדושה ורגועה (למשל: לומר בלב "לכבוד שבת קודש").

ברגע ששעון העצר מצלצל, המורה שואל- מי הצליח להתרכז?
 "אני רואה שאתם מתוסכלים ושכולכם מנסים לחשוב איפה לשים את הקו. אני בכוונה לא מגלה את התשובה עכשיו! למה? כי תראו מה קורה לראש שלכם ברגע זה: אנחנו כבר התקדמנו בשיעור, אבל המוח שלכם עדיין תקוע בתוך ה-IX של ימי החול והשבוע שחלף. בדיוק בגלל זה חז"ל הבינו שאי אפשר לעבור ברגע אחד מהמתח של השבוע אל השקט של השבת. את התשובה לחידה נגלה רק בסוף השיעור, ועכשיו - בואו נראה על הלוח את 'ציר יום שישי' שחז"ל בנו לנו כדי לשחרר את הראש מהחול..."
 ואז, בשלב הסיכום והסיום המהיר, כפרס על הלמידה וההשתתפות, המורה ניגש ללוח, מוסיף את האות S משמאל, ומראה להם את המילה SIX (שש).

2. ציר הזמנים של ערב שבת

המטרה: להבהיר את המושג 'שעה זמנית' - שהיא משתנה בהתאם לאורך היום. חז"ל קבעו נקודות עצירה במהלך יום השישי עצמו, שיזכירו ויכינו אותנו למפגש עם השבת. עכשיו נראה מתי, ואחר כך נלמד מה ההלכה בכל עצירה. כדי להבין זאת נמחיש את המושג של שעה בהלכה שנקרא "שעה זמנית" - כי היא לא שעה של 60 שניות כמו אצלנו אלא היא מתגמשת ומשתנה לפי הזמן...

המורה מביא לכיתה גומי בעובי 2 ס"מ בערך, ניתן להשיג בכל חנות יצירה. על הגומי מסמן המורה ביחד עם הכיתה את הזמנים הבאים של היום ההלכתי: לנוחות המורה, הסימון יהיה רק שלקווים ומספרים ובצד על הלוח ירשמו מה מסמן כל מספר. מספר 0 = הנץ החמה - בקצהו השמאלי של הגומי
 מספר 12 - שקיעת החמה - בקצהו הימני של הגומי
 מספר 6 - חצות היום - באמצע הגומי
 מספר 10 - שעה עשירית - לסמן 5 קווים עם רווחים שווים בין השעה 6 לשעה 12, במקום הקו הרביעי לרשום את המספר 10.
 מספר 10.5 - מנחה קטנה, לרשום בין הקו הרביעי לקו החמישי
 שעליו המורה מסמן את זמני ההלכה- הוא מבהיר עכשיו ניקח את הגומי של 12 שעות היום ההלכתי- 0- הנץ החמה, 12 - שקיעת החמה.
 המורה מצייר על הלוח קו עם שנתות של שעות מ-06:00 בבוקר ועד 20:00 בערב, ומכין שני פתקי ממו דביקים ניידים: (הנץ החמה) ו-שקיעת החמה).
 שעות קבועות: 06:00 08:00 10:00 12:00 14:00 16:00 18:00 20:00

מהלך ההפעלה

שימו לב: בהתנסות זו אין צורך לחשב. רק מותחים את הגומי ומסמנים לפי ההנחיות.

שלב א': מצב קיץ (הנץ מוקדם, שקיעה מאוחרת)

- המורה מניח את פתקית 'הנץ החמה' - בשעה 05:40 (קצת לפני 06:00), ואת פתקית השקיעה בשעה 19:40.
- שני תלמידים מותחים את הגומי חזק ומצמידים את קצותיו בדיוק לשני הפיתקיות האלו.
- המורה מסמן על הלוח היכן נפלות שלוש הנקודות ההלכתיות שעל הגומי המתוח:
 - חצות יוצאת באזור 12:40 בצהריים בזמן שלנו.
 - שעה 10 יוצאת באזור 16:15 אחר הצהריים.
 - מנחה קטנה יוצאת באזור 17:00 אחר הצהריים.
- ההסבר: "בקיץ היום ארוך ומתוח, תראו כמה מאוחר בשעון שלנו מגיעות נקודות העצירה!"

שלב ב': מצב חורף (הנץ מאוחר, שקיעה מוקדמת)

- המורה מבקש מהתלמידים להרפות מהגומי כדי שיתכווץ.
- המורה מזיז את פתקית השמש קדימה לשעה 06:40 (הנץ מאוחר), ואת פתקית השקיעה אחורה לשעה 16:40 (שקיעה מוקדמת).
- התלמידים מניחים את הגומי המכווץ בדיוק בין המיקומים החדשים של הפיתקיות.
- כולם מסתכלים על הנקודות שעל הגומי ומגלים את ה"קסם":
 - נקודת חצות זזה בשעון ל-11:40 בבוקר!
 - נקודת שעה 10 זזה בשעון ל-13:50 בצהריים!
 - נקודת מנחה קטנה זזה בשעון ל-14:20 בצהריים!
- המורה מסכם – אותן נקודות בדיוק על הגומי זו על השעון שלנו. מה הסיבה? כאשר היום קצר כל אחד חלקי 12 היא שעה מקוצרת, וכאשר היום ארוך השעה מתארכת. השעה שמוכרת לנו תמיד נשארת 60 דקות.

הפיצוח בספר:

- פתחו את הספר (פרק א: כה-לא), וגלו: אילו דינים קבועים חז"ל נעצו בנקודות האלו, שגורמים ללחץ הגדול של יום שישי בחורף כבר בשעה שתיים בצהריים?"
- החל מחצות מצווה מן המובחר לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום, מתחילת השעה העשירית איסור התעסקות בעבודה, מאמצע השעה העשירית - זמן מנחה קטנה - לא אוכלים סעודת קבע.

3. לימוד עצמי מונחה + בניית תרשים ערב שבת (10 דקות)

- התלמידים פותחים את הספר בזוגות (סעיפים כה-ל'), לומדים את הפרטים וממלאים דף הפעלה קצר. מייד לאחר מכן, המורה מקרין על הלוח את 'תרשים ערב שבת', שיישאר פתוח לאורך כל המשחק.

4. המשחק: "מלך השעות הזמניות" (8 דקות)

- תלמיד עולה לקדמת הכיתה. המורה מניח לו כתר על הראש שבו כתוב זמן הלכתי - חצות, שעה עשירית, מנחה קטנה / *למתקדמים - כל שעה אחרת ביום. עליו לגלות מה כתוב בו.
- העזרים: התלמיד מחזיק ביד "כרטיס ניווט" עם 3 האפשרויות (חצות / תחילת השעה העשירית / מנחה קטנה) כדי שידעו שיש לבחור אחד מהזמנים האלה.
- המהלך: המורה מציג אירוע (מתוך המאגר). הכיתה מביטה בכתר של התלמיד, בודק בלוח הסיכום או בתרשים המלאכה, וצועקת: "מותר!" או "אסור!". התלמיד נעזר בלוח כדי לנחש מה הזמן הכתוב לו בכתר. יש אירועים שבכל הזמנים מותר, בעל הכתר לא יצליח בינתיים לזהות כי האירוע מתאים לכלל הזמנים, הוא יצטרך לעוד אירוע כדי להגיע לתשובה. בינתיים המורה מחדד את המקרה ומבקש מבעל הכתר לבדוק האם האירוע הזה יכול להיות מותר באחד משלושת הזמנים/ בשניים או באחד.

5. סיום יצירתי 🎨

בחרו באחת משתי הפעילויות הבאות:

אפשרות א': אתגר הסטארט-אפ – "קמפיין הניתוק" 💡

- הפעילות: מחלקים את הכיתה לשלוש. המשימה שלהם היא להמציא "רעיון למוצר, אפליקציה או פטנט" (דמיוני או אמיתי) שיעזור לילדים בגילם לבצע את הניתוק מענייני החול (מחשב, שיעורי בית) ביום שישי בצהריים ולעבור לחיבור לשבת.
- הצגה בכיתה: כל קבוצה מציגה את הפטנט שלה ב-2 משפטים קצרים (למשל: קופסת מנעול עם טיימר לטלפון שנפתחת רק במוצאי שבת, או תוסף למחשב שנועל את משחקי הרשת ומציג חומש אוטומטית במנחה קטנה).

אפשרות ב': "מכתב מהעתיד" – חילופי תפקידים 📝

- הפעילות: כל תלמיד מקבל דף קטן המעוצב כתיבת דואר אלקטרוני.
- המשימה: לכתוב 3 שורות בלבד מנקודת המבט של "השבת עצמה" או של "עצמם ביום ראשון בבוקר", המודה להם על כך שהם עצרו את ענייני החול הפרטיים שלהם בזמן מנחה קטנה ביום שישי. פעילות זו גורמת להם לחשוב על הרווח הרוחני והנפשי של השבת רגועה.

מהצחה ומהנאה!